

## Over de koersverlegging der kraanvogels in de vorige herfst

N.a.v. de zeer interessante kraanvogelwaarnemingen in Zeeuws-Vlaanderen van Wedts de Swart uit de periode van 30 oktober tot 16 november 1963 (dec. - Natura) het volgende. Volgens Braaksmā (Ardea 1957) ligt de noordwestelijke grens van de „trekweg” van de kraanvogels ongeveer op de lijn Lübeck-Deventer-Antwerpen. Ten westen van deze lijn wordt slechts zelden trek gezien. Volgens zijn kaart met herfstwaarnemingen is een dergelijke hoeveelheid kraanvogels nooit in het westen van Nederland gezien. Ook wat de tijd betreft, wijken de waarnemingen in Zeeuws-Vlaanderen af. Jaar in jaar uit wordt de sterkste trek tussen 10 en 20 oktober gezien. Vorig jaar (men zie Taapkens Veldwaarnemingen in het „Vogeljaar”, Kerstmis 1963) vond pas op 30 oktober de sterkste trek plaats, nadat er op de 20e „vele” ’s avonds waren gehoord. Ook wij zagen op 30 oktober in het westen doortrekkende kranen. Dit was ’s avonds om 17.05 tussen Kijkduin en Den Haag in de Westduinen. Ze trokken parallel aan de kust en de troep bestond uit 25 exemplaren. Even daarvoor was hetzelfde aantal boven Scheveningen gezien door Mevr. Fehr. Ook twee opzichters in Meyendel te Wassenaar zagen dezelfde troep overkomen. Volgens mevrouw Fehr zijn er dit najaar in de omgeving van Winterswijk meer kraanvogels overgekomen dan de laatste tijd normaal is. Wij hebben ons direct afgevraagd, wat de oorzaak kon zijn van de afdwaling naar de kust. Braaksmā vermeldt slechts twee kleine kustwaarnemingen in totaal, dus ze zijn er wel zeer zeldzaam. Nu er bovendien honderden kraanvogels zijn gezien in Zeeuws-Vlaanderen, die daar vanaf 30 oktober zijn gesignaleerd, mogen we wel aannemen, dat ze er waarschijnlijk diezelfde dag heen getrokken zijn, waarop wij onze waarneming deden. Ook Tāpken vermeldt van dezelfde dag een troep van 100 boven Oldenzaal en eenzelfde aantal boven Winterswijk.

Wij menen, dat wij de sleutel kunnen vinden in de weersomstandigheden der voorafgaande dagen. Vanaf 25 oktober lag er blijkens de weerkaarten een geweldig mistgebied over grote delen van West- en Midden-Europa. Dit weertype is uitermate ongeschikt voor trek. De wind was bovendien zuidoostelijk, een geheel foutieve richting voor trekkers die NO-ZW gaan. Ook daarvoor — in de gehele derde decade — kwam veel mist voor, zelfs al vroeger. Bovendien waren er dagen lang sterk wisselende winden en twee andere dagen met ZO-wind. Al met al lijkt de periode 21-29 oktober ongeschikt voor trek. Op 30 oktober trok de mist in de loop van de dag onder invloed van een matige tot krachtige zuidoostelijke wind op. Deze was stabiel en woei in een groot gebied van Zweden tot in ons land toe. Nu is een dergelijke wind die loodrecht op de trekrichting ZW staat, in het algemeen volkomen ongeschikt voor trek. De trekdrift van vele vogels was door de lange ongeschikte periode echter dermate opgelopen, dat er een ongewoon sterke trek ingezet moet zijn. Ik nam b.v. na zonsondergang nog trek waar van houtduiven, spreeuwen en akkerleeuweriken langs de kust. Dit ziet men heel weinig. Dit heeft voor vele vogels waarschijnlijk veel „drift” in NW-richting tengevolge gehad. Deze wordt in het algemeen moeilijk vastgesteld, maar in het geval van de kraanvogels is deze verdrijving wel heel duidelijk. Dat zelfs sterke vliegers als kraanvogels daaraan onderhevig zijn, geeft te denken. Dit nl. dat het waarschijnlijk is, dat zelfs kraanvogels zich op de wind oriënteren, d.w.z. in een rechte lijn vliegen met behulp van de windrichting, hetgeen bij loodrechte zijwind volslagen onmogelijk is.

Tenslotte de vraag: Waarom bleven de dieren zo lang in Zeeuws-Vlaanderen? Braaksmā zegt: „Meestal is het verblijf op de rustplaatsen van korte duur. Het varieert doorgaans van enkele uren tot enkele dagen. Dit laatste vooral bij mistig weer”. Wel, tot en met de 6e nov. bleven de zuidoostelijke winden voortduren. De 7e en 8e gingen er zuidwestelijke winden optreden, maar ze waren veranderlijk en meest 4 B, terwijl er (te De Bilt) maxima tot 20 en 21 m/sec. geregistreerd werden. Pas op de 9e werd de wind zwakker, op deze dag werd er door Wedts de Swart ook enige beweging geconstateerd. ’s Middags werd de wind al weer Z.O., bleef dit in hoofdzaak tot de 10e. Tot de 14e was daarna de wind uit zuidwestelijke richtingen, maar vermoedelijk was de kracht te groot. De 15e zwakte de wind tot 3 B af, maar was ook alweer ongeschikt: zeer veranderlijk. Pas de 16e, toen volgens Wedts de Swart de vogels voor het laatst gezien werden, werd de wind vrij stabiel. De ook toen nog flinke Z.W.-wind kon blijkbaar de kraanvogels met hun sterk opgelopen trekdrift tenslotte niet weerhouden, hun trek voort te zetten.